

Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

СЕО не завершується прийняттям рішення про затвердження Плану заходів. Значущі наслідки для довкілля, в тому числі для здоров'я населення, повинні відслідковуватися під час реалізації Плану заходів, зокрема, з метою виявлення непередбачених несприятливих наслідків і вжиття заходів щодо їх усунення.

Результати моніторингу мають бути доступними для органів влади та громадськості. Закон України „Про стратегічну екологічну оцінку” встановлює необхідність здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля. Відповідно до статті 17 Закону України „Про стратегічну екологічну оцінку” замовник у межах компетенції здійснює моніторинг наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, один раз на рік оприлюднює його результати на своєму офіційному веб-сайті у мережі Інтернет, вносить до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки та у разі виявлення не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, вживає заходів для їх усунення. Моніторинг може бути використаний для:

- порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дозволяє отримати інформацію про реалізацію Плану заходів;
- отримання інформації, яка може бути використана для поліпшення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості СЕО);
- перевірки дотримання екологічних вимог, встановлених відповідними органами влади;
- перевірки того, що План заходів виконується відповідно до затвердженого документу, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків.

Згідно з частиною першою статті 3 Закону України „Про оцінку впливу на довкілля” здійснення оцінки впливу на довкілля є обов'язковим у процесі прийняття рішень про провадження планованої діяльності, визначеної частинами другою і третьою цієї статті. Оцінка впливу на довкілля спрямована на запобігання шкоді довкіл्लю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів. Тому, при реалізації заходів Плану заходів щодо впровадження планованої діяльності відповідно до законодавства України повинна обов'язково бути реалізована процедура ОВД.

Для організації моніторингу можуть бути використані існуючі системи моніторингу та інформаційні системи або вони мають бути спеціально удосконалені для цілей СЕО. Для моніторингу проєкту ДДП можуть залучатися акредитовані лабораторії.

Моніторинг наслідків виконання ДДП для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, який здійснюватиметься під час реалізації Плану заходів, буде здійснюватися з метою забезпечення неухильного дотримання вимог законодавства та втілення всіх заходів щодо мінімізації ймовірних впливів та наслідків на навколишнє природне та соціальне середовище. Загальною метою моніторингу екологічних та соціальних аспектів даного проєкту є забезпечення/гарантування того, що всі заходи пом'якшення та мінімізації впливів та наслідків успішно втілюються

та вони є ефективними й достатніми.

Моніторинг наслідків виконання ДДП для довкілля також передбачає своєчасне виявлення нових проблем та питань, що викликають занепокоєння. Моніторинг має відбуватись на декількох рівнях та передбачати можливі екологічні загрози та/або виявляти під час його здійснення впливи, що не були передбачені раніше.

Екологічний моніторинг буде працювати під час реалізації Плану заходів. Він складається із переліку дій та заходів, кожний із яких має певну мету та ключові індикатори та критерії для оцінки.

Заходи, які будуть здійснюватися замовником (також визначені замовником засоби і способи виявлення наявності або відсутності наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення) з урахуванням можливості виявлення негативних наслідків виконання Плану заходів здійснюються, але не обмежуються наступними етапами:

1. вибір параметрів навколишнього природного та соціального середовища для певних аспектів;
2. встановлення ключових параметрів моніторингу;
3. візуальний огляд;
4. регулярний аналіз показників дослідження;
5. регулярні опитування та зустрічі із громадою, яка потенційно потрапляє в зону впливу об'єкту планованої діяльності;
6. аналіз інформації, що була отримана під час моніторингу та за необхідності розробка комплексу заходів, що усувають або максимально пом'якшують вплив об'єкту на навколишнє природне та соціальне середовище;
7. регулярний перегляд (не менше одного разу на рік) моніторингу та його коригування в разі необхідності.

Система ключових індикаторів включає наступні екологічні індикатори (табл. 17). Здійснення моніторингу впливів, у тому числі на здоров'я населення за визначеними індикаторами з веденням щорічної звітності, дозволить виявляти недоліки і порушення, що можуть негативно впливати на комфортність проживання, визначити необхідні заходи по їх усуненню, а також проводити інформування громадськості про поточні ускладнення та прогнози терміни їх усунення.

Таблиця 17 – Система ключових індикаторів для моніторингу наслідків виконання Плану заходів для довкілля

№ з/п	Ключові індикатори та їх одиниці виміру	Наявність моніторингових даних
Індикатори здоров'я населення		
1.	Загальний коефіцієнт народжуваності, на 1 тис. осіб наявного населення	+
2.	Загальний коефіцієнт смертності, на 1 тис. наявного населення	+
3.	Смертність населення області за хворобами системи кровообігу: ішемічна хвороба серця, цереброваскулярні хвороби на 100 тис. населення	+
4.	Захворюваність на всі форми туберкульозу на 100 тис. населення	+
5.	Захворюваність населення на активний туберкульоз (первинна) на 100 тис. населення	+
6.	Захворюваність населення на злоякісні новоутворення (первинна) на 100 тис. населення	+
7.	Загальна кількість пацієнтів з діагнозом гострий мозковий інсульт, які проліковані в стаціонарах закладів охорони здоров'я області, осіб	+

8.	Загальна кількість пацієнтів з діагнозом гострий інфаркт міокарда, які проліковані в стаціонарах закладів охорони здоров'я області, осіб	+
9.	Рівень охоплення систематичним скринінгом на туберкульоз осіб з груп підвищеного ризику захворювання на туберкульоз, %	+
10.	Частка населення, охопленого онкоскринінгом на найбільш поширені серед населення злоякісні новоутворення, %	+
11.	Частка підтверджених діагнозів „Гострий мозковий інсульт” у хворих, які були доставлені бригадами екстреної медичної допомоги до закладів охорони здоров'я, які уклали договір з НСЗУ за відповідним пакетом медичних послуг, %	+
12.	Кількість осіб, які охоплені фізкультурно-оздоровчою діяльністю, осіб	+
13.	Кількість осіб, які займаються спортом, осіб	+
14.	Кількість дітей, охоплених формами відпочинку та оздоровлення, осіб	+
15.	Середній час доїзду бригади швидкої медичної допомоги до пацієнта, хвилин	+
16.	Рівень охоплення імунопрофілактикою відповідно до Календаря профілактичних щеплень в Україні за віком під час профілактики десяти інфекційних захворювань, відсотків	+
Забруднення атмосферного повітря		
17.	Викиди діоксиду вуглецю (CO ₂) у розрахунку на 1 тис. км ² території, т	+
18.	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел викидів по регіонах, тис. т	+
19.	Темп зростання/зниження викидів забруднюючих речовин і парникових газів від стаціонарних джерел викидів на одну особу по регіонах (у % до попереднього року)	+
Водні ресурси		
20.	Забрано води з природних водних об'єктів, млн. м ³	+
21.	Спожито свіжої води, млн. м ³	+
22.	У поверхневі води скинуто очисними спорудами області стічних вод, млн. м ³	+
23.	Відсоток населених пунктів, що мають централізоване водопостачання, %	+
24.	Відсоток населених пунктів, що мають централізоване водовідведення, %	+
25.	Результати оцінки якості поверхневих вод (порівняння з нормативними значеннями)	+
26.	Частка стічних вод, що проходять повний цикл біологічної очистки, %	+
27.	Частка мереж централізованого водопостачання, що перебувають в аварійному стані, %	+
Біорізноманіття		
28.	Лісистість території, %	+
29.	Кількість заготовленої деревини, тис. м ³	+
30.	Відсоток заповідності території області, %	+
31.	Площа територій та об'єктів природно-заповідного фонду Полтавської обл. щодо яких встановлено межі (винесено в натурі), га	+
32.	Кількість видів рослин і тварин на території області, що підлягають охороні, одиниць	+
Земельні ресурси		
33.	Площа земель, що зазнають підтоплення, км ²	+
34.	Загальна довжина укріплення берега на Кременчуцькому водосховищі (% до запланованої довжини укріплення)	+
35.	Площа (частка) еродованих земель, га	+
36.	Відсоток розораності ґрунтів, %	+
37.	Вміст органічного вуглецю (гумусу) у ґрунтах сільськогосподарських угідь	+
38.	Вміст забруднюючих речовин у ґрунті	+
39.	Площа земель сільськогосподарського призначення, га	+
40.	Частка площі сільськогосподарських угідь екстенсивного використання (сіножатей, пасовищ) у загальній території області, %	+
41.	Частка площі сільськогосподарських угідь, що використовується для вирощування органічної сільськогосподарської продукції, у загальній площі сільськогосподарських угідь, %	+
Енергетика		
42.	Річний обсяг споживання електричної енергії в області, млн. кВт. год.	+
43.	Річний обсяг споживання електричної енергії населенням, млн. кВт. год	+
44.	Річний обсяг споживання природного газу населенням, млн. м ³	+

45.	Частка оснащення житлових будинків вузлами комерційного обліку теплової енергії, відсотків до загальної кількості житлових будинків, які підлягають оснащенню, %	+
46.	Кількість генеруючих установок приватних домогосподарств, які виробляють електричну енергію з енергії сонячного випромінювання та енергії вітру, одиниць	+
47.	Загальна встановлена потужність генеруючих установок, кВт	+
48.	Обсяг виробництва електричної енергії генеруючими установками споживачів, тис. кВт. год.	+
49.	Кількість багатоквартирних будинків ОСББ, в яких реалізовано проекти термомодернізації в рамках програми ДУ „Фонд енергоефективності”, одиниць	+
Відходи		
50.	Річний обсяг утворення ТПВ на території області, тис. т	+
51.	Частка використання відходів як вторинної сировини, %	+
52.	Обсяг видалених відходів, тис. т	+
53.	Охоплення населення послугами зі збирання ТПВ	+
54.	Обсяг утворених та накопичених промислових відходів, млн. т	+
55.	Площа ліквідованих несанкціонованих сміттєзвалищ, м ²	+
56.	Кількість відходів на території області, утворених внаслідок пошкодження та руйнування об'єктів інфраструктури російською федерацією, тис. т	+

Виконання низки планувальних заходів, визначених в проєкті Плану заходів є обов'язковою умовою для досягнення стійкості природного середовища до антропогенних навантажень та забезпечення сприятливих санітарно-гігієнічних умов життєдіяльності населення.

Для проведення моніторингу рекомендовано здійснювати наступні заходи: збір та аналіз інформації про поточний стан ключових індикаторів, порівняння фактичного стану індикаторів з минулорічними показниками – 2 рази на рік на підставі результатів державного статистичного спостереження, проаналізувавши інформацію отриману від структурних підрозділів обласної державної (військової) адміністрації / територіальних органів центральних органів виконавчої влади (у разі виявлення перевищень минулорічних показників провести аналіз на предмет зв'язку з реалізацією заходів, визначених Планом заходів).

Реалізація моніторингу проєкту ДДП здійснюється відповідно Постанови Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2020 р. № 1272 „Про затвердження Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення”. Відповідно до даної Постанови, моніторинг здійснюється з метою виявлення наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, забезпечення здійснення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування, а також у разі виявлення негативних наслідків, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку, вжиття заходів для їх усунення.

Для здійснення моніторингу замовник документа державного планування розробляє заходи з урахуванням результатів громадського обговорення, консультацій з органами виконавчої влади у процесі проведення стратегічної екологічної оцінки та транскордонних консультацій (у разі їх проведення). Здійснення таких заходів забезпечує можливість:

- виявлення наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, а саме вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (на один, три-п'ять, 10-15 років, 50-100 років відповідно), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків;
- запобігання, зменшення та компенсації негативних наслідків, зумовлених

виконанням документа державного планування;

- виявлення не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

З метою забезпечення систематичності та об'єктивності спостережень за змінами стану довкілля, у тому числі за станом здоров'я населення, замовник визначає: зміст заходів, передбачених для здійснення моніторингу, та строки їх виконання; кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та цільові значення таких показників відповідно до кожного з визначених у звіті про стратегічну екологічну оцінку наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення; кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та цільові значення таких показників для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення; методи визначення кожного із показників, які дають змогу швидко та без надлишкових витрат їх вимірювати; періодичність вимірювання показників, проведення їх аналізу та співставлення із цільовими значеннями; засоби і способи виявлення наявності або відсутності наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, з урахуванням можливості виявлення негативних наслідків виконання документа державного планування, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку.

Заходи, передбачені для здійснення моніторингу, враховують специфіку документа державного планування, період, на який здійснюється планування, та необхідність здійснення моніторингу на різних стадіях виконання документа державного планування.

Замовник протягом п'яти робочих днів з дня затвердження документа державного планування розміщує на своєму офіційному веб-сайті та вносить до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки затверджений документ державного планування (крім інформації, яка відповідно до закону становить державну таємницю або належить до інформації з обмеженим доступом), рішення про його затвердження, заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування, і письмово повідомляє про це центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Моніторинг здійснює замовник. З метою забезпечення здійснення моніторингу замовник своїм рішенням може утворювати групи експертів, що відповідають за здійснення моніторингу (моніторингові групи), визначати їх склад та порядок роботи. Результати моніторингу замовник оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті та вносить до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки один раз на рік протягом строку дії документа державного планування та через рік після закінчення такого строку та у разі виявлення не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, вживає заходів для їх усунення.

** - матеріали взято з розділу 9 Звіту про Стратегічну екологічну оцінку документа державного планування – Плану заходів з реалізації Стратегії розвитку Полтавської області на 2025 – 2027 роки*